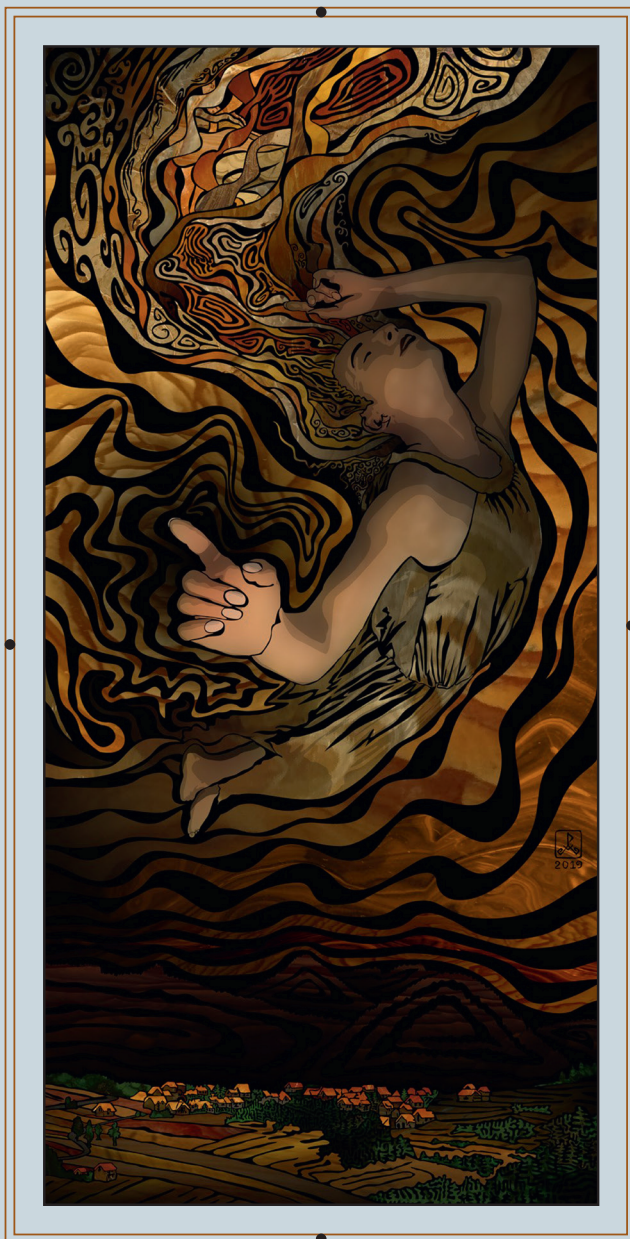

SNY KOBIET, SNY O KOBIETACH

OD ROMANTYZMU DO MŁODEJ POLSKI

Sny kobiet,
sny o kobietach

– od romantyzmu do Młodej Polski

UKAZAŁY SIĘ:

1. *Podróże i podróżopisarstwo w polskiej literaturze i kulturze XIX wieku. Studia i szkice*, red. A. Kowalczyk, A. Kwiatek, Kraków 2015.
2. Modzelewska E., *August Antoni Jakubowski – poeta rozpaczy. Życie i twórczość*, Kraków 2015.
3. *Romantycy na krańcach świata. Podróże egzotyczne i peregrynacje wewnętrzne*, red. E. Modzelewska, P. Soboń, Kraków 2015.
4. *O dziennej i nocnej stronie romantycznego podróżowania*, red. J. Pyzia, S. Sarzyńska, Kraków 2018.

Sny kobiet, sny o kobietach

– od romantyzmu do Młodej Polski

POD REDAKCJĄ

PAULINY BATKIEWICZ,

LIDII KAMIŃSKIEJ,

MONIKI ZIÓŁKOWSKIEJ

KRAKÓW

© Copyright by individual authors, 2020

RECENZENCI: prof. dr hab. Bogusław Dopart, prof. dr hab. Gabriela Matuszek-Stec

OPRACOWANIE REDAKCYJNE: Weronika Werewka

PROJEKT OKŁADKI: Aleksandra Winiarska

ISBN 978-83-8138-249-6 (druk)

ISBN 978-83-8138-250-2 (on-line, pdf)

Na okładce wykorzystano grafikę Adama Peruna *Młodość Mądrości*

Publikacja dofinansowana przez Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: akademicka@akademicka.pl

Księgarnia internetowa: <https://akademicka.pl>

Spis treści

- 7 Wprowadzenie

Od romantyzmu...

MONIKA ZIÓŁKOWSKA

- 13 Literackie sny o kobietach w utworach *Fragment d'un journal*
i *Sen Cezary* Zygmunta Krasieńskiego

ANNA RZEPNIEWSKA

- 27 „Dlaczego będę to opowiadał”. Senny świat kobiet w *Narracjach*
Władysława Słowackiego

MARCIN SARNA

- 45 Boginie snów (u) Gérarda de Nerval'a i Charles'a Nodiera

PATRYCJA WOJDA

- 59 Słodki koszmar Baudelaire'a i Norwida o kobietach

JOANNA STOCKA

- 71 Między marzeniem a z lowrog  wizj  – sen bohaterki *Swie tlany*
Wasilija Źukowskiego

ALEKSANDRA ŁAGOWSKA

- 81 Wieszczczy sen Lenory w ujęciu polskich i rosyjskich poetów romantyzmu

SANDRA MAGDALENA KOCHA

- 99 Kobieta między snem a jaw  w wybranych tekstach
Hansa Christiana Andersena

...do Młodej Polski

IRENEUSZ WOŹNICA

- 119 Motyw snu w erotykach Kazimiery Zawistowskiej.
Na podstawie wybranych przykładów

NORBERT GACEK

- 133 Tłumaczenie snu, tłumaczenie ciała. O *Vision I* Alberta Samaina
i *Lwicy* Kazimiery Zawistowskiej

LIDIA KAMIŃSKA

- 147 Przestrzeń ukojenia czy senny koszmar?
O snach, wizjach, fantasmagoriach w poematach prozą
Maryli Wolskiej z tomu *Thème Varié*

EMILIA GAŁCZYŃSKA

- 161 „Kontrasty” snów zapoznanej poetki Loli Szereszewskiej

KAMIL KACZMAREK

- 171 Wyśniona przestrzeń emancypacji. Przykład *Snów Marii Dunin*
Karola Irzykowskiego

- 193 Indeks osobowy

Wprowadzenie

*Dobranoc, z każdej ze mną przemówionej chwili,
Niech zostanie dźwięk jakiś cichy i uroczy,
Niechaj gra w twoim uchu, a gdy myśl zamroczy,
Niech się mój obraz sennym źrenicom przymili.*

Adam Mickiewicz

*Kiedym cię ujrział, toś mi cała
przed zadziwionym wzrokiem stała,
jak moich długich snów wcielenie,
jak wizja, którą ja tęsknotą
zmusilem oblec kształt widomy.*

Kazimierz Przerwa-Tetmajer

W literaturze romantyzmu i Młodej Polski – epok o wyraźnej predylekcji do waloryzowania tego, co irracjonalne, subiektywne, indywidualne, nakierowane na sferę emocjonalną i przestrzeń imaginacji – odnaleźć można liczne miejsca wspólne, podobne właściwości twórczej wyobraźni. Za tego rodzaju motywy paralelne, inspirujące zarówno licznych romantyków, jak i wielu artystów przełomu XIX i XX wieku, uznać można sny oraz kobiecość. Zestawienie tekstów powstałych na początku i u schyłku XIX wieku wydaje się interesujące ze względu na możliwość wskazania kontynuacji i przekształceń zachodzących w obrębie tych samych wątków. Dlaczego jednak spośród wszystkich motywów łączących romantyzm z modernizmem autorzy niniejszego tomu zdecydowali się skoncentrować właśnie na owych dwóch aspektach?

W obszernym studium z 2011 roku Halina Krukowska¹ dowodzi, że noc jest dla romantyków znaczącym i wieloznacznym źródłem inspiracji. Sposób odczytania przez badaczkę tych sfer stał się punktem wyjścia do naszych rozważań o pozostającym w przestrzeni nocnych asocjacji zjawisku snu, który jako granica pomiędzy

1 H. Krukowska, *Noc romantyczna. Mickiewicz, Malczewski, Goszczyński*, Gdańsk 2011, *Wiek XIX*.

świadomością a nieświadomością, realnością a fikcją, przestrzeń pozwalająca na metafizyczną transgresję, wgląd w tajemnicę czy przekraczanie czasoprzestrzennych barier, aktywująca kreacyjne zdolności podmiotu stanowi istotny obszar zainteresowań tak w badanym przez Halinę Krukowską romantyzmie, jak i – na prawach długiego trwania – modernizmie pozostającym w kręgu zainteresowań Autorów tego tomu. Dzieje się tak również ze względu na możliwości formalnych eksperymentów, na które pozwala konstrukcja tekstu w konwencji onirycznego marzenia. Sen to zatem specyficzna sfera wolności, dopuszczająca przekraczanie ograniczeń i zakazów nakładanych przez jawę. Z kolei problematyka kobiecości jest w XIX wieku – okresie wznagających się ruchów emancypacyjnych – obszarem niezwykle chętnie eksplorowanym nie tylko w tekstach pisanych przez mężczyzn, ale także w utworach publikowanych przez coraz liczniejsze kobiece autorki, próbujące wkroczyć w tradycyjnie przeznaczony dla mężczyzn świat twórczości literackiej. Tytuł niniejszej monografii wskazuje właśnie na możliwość przyjęcia dwóch odmiennych perspektyw w kontekście badań nad splotem relacji pomiędzy oniryzmem a kobiecością w utworach romantycznych oraz młodopolskich. Zamieszczone tutaj artykuły dotyczą bowiem zarówno „snów o kobietach” rozumianych jako męskie senne wizje wypełnione marzeniami o idealnych kochankach bądź koszmary o przerażających *femmes fatales*, jak i „snów kobiet” – czyli sposobów realizacji tematyki onirycznej w literaturze kobiecej (a także snów bohaterek utworów mężczyzn). Tom zawiera artykuły napisane przez młodych badaczy XIX wieku, którzy w swoich tekstach pragną zwrócić uwagę na wątki pominięte w dotychczasowej refleksji nad kwestią romantycznego i młodopolskiego oniryzmu oraz kobiecości zarówno w utworach autorów znanych, jak i bardziej we współczesnej recepcji zapomnianych.

Książka została podzielona na dwie części. Artykuły zamieszczone w pierwszej z nich poświęcone zostały utworom romantycznym. Otwierający tom tekst Moniki Ziółkowskiej koncentruje się na onirycznych wyobrażeniach kobiet w dwóch utworach należących do wczesnej twórczości Zygmunta Krasieńskiego w kontekście jego listów. W swoim artykule Anna Rzepniewska skupia się na wykorzystaniu technik mizoginistycznego obrazowania w *Narracjach* Władysława Słowackiego. Literatury francuskiej dotyczą dwa kolejne teksty: Marcin Sarna dokonuje porównania kreacji kobiecych w utworach Gérarda de Nerval'a i Charles'a Nodiera, zwracając uwagę na grę pomiędzy ich sakralizacją a demonizacją, natomiast Patrycja Wojda przedstawia różnice i podobieństwa pomiędzy *femme fatale* z wiersza Charles'a Baudelaire'a a Norwidow-

ską koncepcją „kobiety zupełnej”. W kręgu literatur europejskich pozostają również dotyczące rosyjskich ballad artykuły Joanny Stockiej oraz Aleksandry Łagowskiej. Joanna Stocka koncentruje się na wieloaspektowej interpretacji *Świetłany* Wasilija Żukowskiego, Aleksandra Łagowska z kolei przedstawia techniki translatorskie wykorzystane przez rosyjskich twórców nawiązujących do *Lenory* Gottfrieda Bürgera. Inną stronę romantycznej baśniowości prezentuje Sandra Kocha analizująca relacje pomiędzy kobiecością a snem w twórczości Hansa Christiana Andersena.

W części drugiej zamieszczono pięć artykułów dotyczących literatury modernizmu. Dwa pierwsze teksty łączy postać Kazimiery Zawistowskiej. Ireneusz Woźnica analizuje różnorodne aspekty motywu snu, który stanowi istotny komponent erotyków młodopolskiej poetki. Autor zwraca uwagę na jego wieloznaczność – związki ze śmiercią, wspomnieniem, grzeszną rozkoszą. Z kolei komparatystyczny szkic Norberta Gacka koncentruje się na relacjach pomiędzy oryginalnym tekstem *Vision I* Alberta Samaina, tłumaczeniem Zawistowskiej oraz *Lwicą* stanowiącą twórcze nawiązanie do wiersza francuskiego modernisty. Autor eksponuje przede wszystkim sposoby poetyckiego przedstawienia cielesności. Dwa kolejne teksty poświęcone zostały prozie poetyckiej. Artykuł Lidii Kamińskiej dotyczy metod onirycznego obrazowania w cyklu *Thème Varié* Maryli Wolskiej. Autorka zauważa nieoczywiste sposoby budowania w tekstach młodopolskiej poetki atmosfery sennego koszmaru. Z kolei tekst Emilii Gałczyńskiej stanowi interesującą prezentację badań nad twórczością pomijanej we współczesnej recepcji poetki żydowskiego pochodzenia Loli Szereszewskiej. Autorkę interesują przede wszystkim zagadnienia temporalne i przestrzenne w opublikowanym w 1917 r. debiutanckim zbiorze Szereszewskiej. Tom zamyka poświęcony *Snom Marii Dunin* Karola Irzykowskiego artykuł Kamila Kaczmarka. W swoim szkicu autor interpretuje sen jako przestrzeń emancypacji w świecie zdominowanym przez kulturę patriarchalną.

Ponieważ niniejsza monografia prezentuje jedynie wybór z bogatej w „sny kobiet” oraz „sny o kobietach” XIX-wiecznej literatury, autorzy wyrażają nadzieję, że stanie się ona dla badaczy romantyzmu oraz Młodej Polski inspiracją do dalszych poszukiwań interesujących odczytań relacji pomiędzy oniryzmem a kobiecością.

Paulina Batkiewicz

Lidia Kamińska

Monika Ziółkowska

*Otchłani mego serca ciebie trzeba, ciebie,
Lady Makbet, kobieto z potęgą zbrodniczą,
Śnie Eschyla — zrodzony na północnej glebie!*

*Lub ciebie, Nox, o córo Michała-Anioła,
Co śpisz w milczeniu świętym — z twarzą tajemniczą,
Kutą rylcem genialnym u tytanów czoła!*

Charles Baudelaire

Sny kobiet, sny o kobietach – od romantyzmu do Młodej Polski to zbiór dwunastu artykułów i szkiców, z których każdy koncentruje się na istotnych dla XIX-wiecznej literatury zagadnieniach oniryzmu oraz kobiecości. Książka zawiera teksty dotyczące bardziej i mniej znanych autorów i autorek: Zygmunta Krasińskiego, Cypriana Kamila Norwida, Władysława Słowackiego, Karola Irzykowskiego, Maryli Wolskiej, Kaziemiry Zawistowskiej czy Loli Szereszewskiej. Prócz szkiców stanowiących interpretacje tekstów z literatury polskiej w tomie znalazły się także artykuły poświęcone literaturze europejskiej, m.in. twórczości Baudelaire’a, Nodiera, Nerval’a, Samaina i Żukowskiego.

<https://akademicka.pl/>

ISBN 978-83-8138-249-6

9 788381 382496